

AUTOREFERAT

Przedstawiający opis dorobku i osiągnięć w pracy naukowo-badawczej

Dr Dorota Murzyn

Układ treści:

1. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe
2. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych.
3. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.):
 - a) tytuł osiągnięcia naukowego,
 - b) publikacje wchodzące w skład osiągnięcia naukowego,
 - c) omówienie celu naukowego ww. prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.
4. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych.

Kraków, styczeń 2019

3. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.):

a) Tytuł osiągnięcia naukowego:

Uwarunkowania i analiza wpływu funduszy Unii Europejskiej na rozwój inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu w Polsce
- zbiór 10 publikacji powiązanych tematycznie

b) Publikacje wchodzące w skład osiągnięcia naukowego:

Monografia:

[1] D. Murzyn, *Kierunki wpływu funduszy Unii Europejskiej na rozwój inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu w Polsce po 2006 roku*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2018, ss. 359 (recenzenci: dr hab. prof. UEK Joanna Kudełko, prof. dr hab. Jacek Szlachta).

Artykuły w czasopismach i pracach zbiorowych:

[2] D. Murzyn, *Financing of smart growth in less developed regions on the example of Poland*, „The Financial Internet Quarterly ‘e-Finance’”, 2018, vol. 14 no. 3, s. 8-20, DOI: 10.2478/fiqf-2018-0016.

[3] D. Murzyn, *Mobilising Actions towards Low-Carbon Economy: the Role of European Union Cohesion Policy in Poland*, “The Review of European Affairs”, 2018, Volume 2, Issue 1, s. 33-48.

[4] D. Murzyn, *Ekonomia społeczna jako przykład działań na rzecz rozwoju inkluzywnego*, [w:] D. Murzyn i J. Pach (red.), „Ekonomia społeczna – między rynkiem, państwem a obywatelem”, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2018, s. 348-367.

[5] D. Murzyn, *Fundusze polityki spójności UE jako narzędzie modernizacji administracji publicznej w Polsce – kierunki wpływu*, „Rocznik Administracji Publicznej” 2018 (4), s. 150-170, DOI 10.4467/24497800RAP.18.008.9223.

[6] D. Murzyn, *Urban development under EU cohesion policy - an example of major cities in Poland*, “Urban Development Issues”, volume 53/2017, p. 27–35.

[7] D. Murzyn, *Polityka spójności UE jako źródło finansowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw w Polsce*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 466/ 2017, s. 157-166.

[8] D. Murzyn, *Europeanisation of Europe through EU Regional Policy: Towards a Tighter Integration*, [w:] P. Stanek, K. Wach (eds.), "Macro-, Meso-, and Microeconomic Dimensions of Europeanisation", Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2016, s. 101-120.

[9] D. Murzyn, *Rozwój innowacji społecznych w Polsce w ramach programu Kapitał Ludzki 2007-2013*, "Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy", nr 46/2016, s. 237-247.

[10] D. Murzyn, *Wykorzystanie funduszy strukturalnych UE w przedsiębiorstwach Małopolski jako czynnik rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacji*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego”, nr 21/2013, s. 253-267.

c) omówienie celu naukowego ww. prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Cele naukowe, perspektywa i problematyka badawcza

Problem poszukiwania sposobów i dróg prowadzących do optymalnego rozwoju gospodarczego jest szczególnym obszarem zainteresowań przedstawicieli nauk ekonomicznych. Pojęcie rozwoju gospodarczego podlegało przy tym ewolucji z biegiem lat i nawet obecnie można spotkać różne podejścia do tej tematyki. Powstało szereg modeli wzrostu i rozwoju gospodarczego, które próbują wyjaśniać mechanizmy stojące za tymi zjawiskami oraz identyfikować najważniejsze czynniki wzrostu i rozwoju gospodarczego. Pojawiają się nowe koncepcje, takie jak koncepcja trwałego i zrównoważonego rozwoju, inkluzywnego rozwoju a nawet „inteligentnego” rozwoju. Warto w tym miejscu dodać, że pojęcie „inkluzywnego rozwoju” nie jest akceptowane przez wszystkich badaczy, często wyrażenie *inclusive development* tłumaczone jest jako „rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu” (w dalszej części pojęcia „rozwój inkluzywny” i „rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu” będę używać zamiennie). Problemy występują także z nazwą „inteligentny rozwój”. W języku angielskim *intelligent* i *smart* oznaczają różne, choć podobne cechy, jednak w polskim tłumaczeniu trudno znaleźć inne określenie niż właśnie „inteligentny rozwój”. Rozwój ¹zrównoważony jest najbardziej rozpoznawalnym zagadnieniem zarówno w literaturze (poświęcono mu liczne badania i analizy), jak i w administracji publicznej oraz w świadomości społecznej. Natomiast istnieje pewna luka poznawcza w zakresie rozwoju inteligentnego i inkluzywnego, ze względu na ich relatywnie krótszą genezę.

W obliczu takich wyzwań jak globalizacja i rosnąca konkurencyjność Chin czy Indii, rewolucja informatyczna, wzrost znaczenia wiedzy i innowacyjności, proces starzenia się społeczeństw europejskich jak również perspektywa wyczerpywania nieodnawialnych zasobów naturalnych, także Unia Europejska musiała dokonywać reorientacji swojej

dotychczasowej polityki rozwoju. W ciągu pierwszej dekady XXI w. kierunki polityki rozwoju Unii Europejskiej wytyczona uchwalona w 2000 r. na szczycie Rady Europejskiej w Lizbonie tzw. Strategia Lizbońska. Strategia ta, uzupełniana i modyfikowana w trakcie realizacji, zainicjowała też model zarządzania polityką rozwoju UE w oparciu o nadrzędną kompleksową strategię. „Europa 2020 - strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu” stanowi kolejny długofalowy program polityki rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej, który zastąpił Strategię Lizbońską.

Nowa strategia nie zmienia nadrzędnego celu, jakim jest przyspieszenie wzrostu gospodarczego i zwiększenie zatrudnienia w Unii Europejskiej, jednakże zaproponowany model europejskiej społecznej gospodarki rynkowej w większym stopniu ma się opierać na trzech współzależnych i wzajemnie uzupełniających się priorytetach. Obszary priorytetowe strategii Europa 2020 mają lepiej wpisywać się w ideę trwałego i zrównoważonego rozwoju (będącego nadrzędną traktatową zasadą rozwoju Unii) opierającego się na trzech filarach: ekonomicznym, społecznym i środowiskowym. Osiągnięciu celów tej strategii podporządkowano wszystkie obszary polityki, instrumenty i możliwości legislacyjne oraz instrumenty finansowe UE.

Głównym celem podjętych przeze mnie badań było oszacowanie i ocena kierunków wpływu funduszy unijnych na rozwój inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu (inkluzywny) w Polsce. W ramach tak zdefiniowanego celu głównego można wyróżnić cele cząstkowe służące jego realizacji w wymiarze poznawczym, metodologicznym i utylitarnym. Po pierwsze, podjęłam próbę systematyzacji i konceptualizacji podejść badawczych do rozwoju inteligentnego, inkluzywnego oraz (w mniejszym stopniu) zrównoważonego. Po drugie, starałam się dociec, jakie są możliwości i metody pomiaru rozwoju inteligentnego, zrównoważonego i inkluzywnego. Po trzecie, zbadałam jaką rolę odgrywa budżet Unii Europejskiej i wydawane z niego fundusze dla osiągnięcia tak rozumianego rozwoju. Wreszcie, podjęłam próbę oceny wpływu tych funduszy na rozwój inteligentny, zrównoważony i inkluzywny w Polsce. W szczególności poszukiwałam odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

- Czym jest rozwój inteligentny, zrównoważony i inkluzywny i jakie jest jego miejsce w teorii ekonomii?
- Jak można mierzyć rozwój, w tym inteligentny, zrównoważony i inkluzywny, oraz jaka jest pozycja Polski i jej regionów w tym zakresie?
- Jakie jest znaczenie budżetu UE dla realizacji priorytetów strategii Europa 2020?

- Jak dotychczasowe wykorzystanie funduszy UE (w latach 2007–2015) wpływało na rozwój inteligentny, zrównoważony i inkluzywny w Polsce i jej regionach i jakie można z tego wyciągnąć wnioski na lata 2014–2020?
- Czy budżet i fundusze UE są skutecznym narzędziem polityki gospodarczej?

Poszukując odpowiedzi na te pytania i wymienione problemy, przyjąłem następujące hipotezy badawcze:

Hipoteza główna: Fundusze Unii Europejskiej są skutecznym sposobem realizacji priorytetów strategii Europa 2020 w zakresie rozwoju inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Hipotezy pomocnicze:

1. Wydatki realizowane w ramach budżetu UE mają zasadnicze znaczenie dla realizacji priorytetów strategii Europa 2020.
2. Wykorzystanie funduszy unijnych w Polsce w latach 2007–2015 wywarło pozytywny wpływ na rozwój inteligentny, zrównoważony i inkluzywny w Polsce i jej regionach.
3. Związki między wartością pozyskanych środków unijnych a postępem w rozwoju inteligentnym, zrównoważonym i inkluzywnym w polskich regionach mają charakter pozytywny i dodatni.

Analiza kierunków wpływu funduszy Unii Europejskiej na rozwój inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu (inkluzywny) w Polsce, jak i ocena efektywności podjętych działań, mogą ułatwić także wykorzystanie rezultatów w praktyce. Badania realizują zatem także dodatkowy cel aplikacyjny.

Metodologia badań

Postawione cele badań wymagały podjęcia prac poznawczo-empirycznych i zastosowania w nich różnych technik badawczych, umożliwiających objaśnianie i weryfikację otrzymanych wyników. Przeprowadzone badania miały zatem charakter wielowymiarowy łączący zastosowanie metod ilościowych (narzędzia analizy statystycznej, metody porządkowania liniowego, nieciągła funkcja regresji - RDD) z metodami jakościowymi (analiza dokumentów źródłowych, aktów prawnych, danych statystycznych).

Dla oszacowania poziomu rozwoju regionów Polski wykorzystano metody porządkowania liniowego. Zalicza się je do metod taksonomicznych, a w węższym rozumieniu metody te należą do podstawowych metod wielowymiarowej analizy porównawczej. Podstawowym celem wielowymiarowej analizy porównawczej jest

konstrukcja miary syntetycznej umożliwiającej porównywanie obiektów opisanych za pomocą wielu zmiennych. Pozwala ona na ustalenie hierarchii obiektów, czyli uporządkowanie ich od obiektu stojącego najwyżej w tej hierarchii do obiektu znajdującego się w niej najniżej. Do osiągnięcia tego celu wykorzystuje się metody porządkowania liniowego. Jednymi z najbardziej znanych metod porządkowania liniowego są metody Hellwiga i TOPSIS (*Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution*). Pierwsza z nich została zaproponowana przez Z. Hellwiga (1968¹) na gruncie ekonomii (taksonomii), natomiast druga przez C.L. Hwanga i K. Yoon (1981²) na gruncie teorii decyzji (wielokryterialnego podejmowania decyzji). O wyborze takich metod zdecydował fakt, że wykorzystanie miar syntetycznych do oceny poziomu rozwoju polskich regionów umożliwia konstruowanie rankingów dających relatywnie łatwą interpretację. Jednoczesne wykorzystanie dwóch różnych metod porządkowania liniowego umożliwiło porównanie wyników i pogłębienie wnioskowania na temat potencjału w zakresie rozwoju regionów. Opis tych metod zawarty jest w monografii [1], w rozdziale 1.5. „Pomiar rozwoju gospodarczego i społecznego na poziomie kraju i regionów” i w publikacji [2]. Z kolei dla oszacowania różnic w zakresie rozwoju inteligentnego w dłuższej perspektywie czasowej [2], obejmującej także okres przed wzmożonym napływem funduszy unijnych (2002-2014) wykorzystano dodatkowo model nieciągłej funkcji regresji (RDD — *Regression Discontinuity Design*). Model ten w naukach społecznych po raz pierwszy wprowadzili D.L. Thistlethwaite i D.T. Campbell (1960³).

Dla oszacowania wpływu funduszy UE na rozwój inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu przeprowadzono badanie w trzech etapach. Najpierw oszacowano poziom rozwoju regionów (stosując metody Hellwiga i TOPSIS), na kolejnym etapie skoncentrowano się na analizie informacji dotyczących absorpcji funduszy unijnych w obszarach związanych z inteligentnym/zrównoważonym/inkluzywnym rozwojem w ujęciu regionalnym, wreszcie, zestawiono ze sobą obie wielkości w celu ustalenia zachodzącego pomiędzy nimi związku (współczynnik korelacji Spearmana). Dane opisujące poziom rozwoju regionów zaczerpnięte zostały z Banku Danych Lokalnych GUS oraz Eurostatu, natomiast informacje na temat napływu funduszy polityki spójności do polskich województw

¹ Hellwig Z., 1968, *Zastosowanie metody taksonomicznej do typologicznego podziału krajów ze względu na poziom ich rozwoju oraz zasoby i strukturę wykwalifikowanych kadr*, Przegląd Statystyczny, z. 4, s. 307–327.

² Hwang C.L., Yoon K., 1981, *Multiple Attribute Decision Making: Methods and Applications*, Springer-Verlag, New York.

³ Thistlethwaite, D.L., Campbell, D.T., 1960, *Regression-discontinuity analysis: An alternative to the ex-post facto experiment*, Journal of Educational Psychology, 51, 309–317.

pochodziły ze źródeł udostępnianych przez GUS oraz Ministerstwo Rozwoju w ramach bazy projektów Krajowego Systemu Informatycznego SIMIK 07-13 (stan na dzień 31.12.2016).

Badania literaturowe prowadzone były m.in. w bibliotekach: European University Institute we Florencji, Central European University w Budapeszcie, Komisji Europejskiej w Brukseli. Ponadto, wykorzystano także elementy metody obserwacji uczestniczącej dzięki uczestnictwu w konferencjach wysokiego szczebla i seminariach eksperckich organizowanych przez instytucje zarządzające funduszami Unii Europejskiej na poziomie unijnym (w ramach *Open Days* Komitetu Regionów w Brukseli), krajowym (Ministerstwo Rozwoju Regionalnego) i regionalnym (Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego).

Takie podejście pozwoliło wieloaspektowo przedstawić mechanizmy rozwoju krajów UE i regionów Polski oraz rolę funduszy unijnych w tych procesach. Ponadto, poprzez osadzenie analizowanych zjawisk w przeglądzie wybranych koncepcji teoretycznych, możliwe było pokazanie, jaką rolę we wzroście i rozwoju gospodarczym regionów o niższym poziomie rozwoju (takimi są w większości regiony Polski) odgrywa zmiana paradygmatu rozwoju.

Zakres czasowy badań obejmował zasadniczo dwie perspektywy finansowe w Unii Europejskiej (lata 2007–2013 i 2014–2020). Badanie wpływu funduszy unijnych na procesy rozwojowe w Polsce i jej regionach ograniczało się przy tym do lat 2007–2015, czyli pierwszej pełnej perspektywy, w której uczestniczyła Polska, oraz do funduszy o charakterze inwestycyjnym, na temat których dostępne są dane odnośnie do finansowania w przekroju regionalnym (czyli tzw. europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych). Mimo że obowiązywała jeszcze wówczas inna strategia unijna, to kierunki działań zapoczątkowane w tamtym okresie są zasadniczo kontynuowane obecnie, w latach 2014–2020. Z kolei skoncentrowanie się w badaniach na środkach pochodzących z funduszy o charakterze inwestycyjnym wynika także (poza dostępnością danych w układzie regionalnym) z faktu, że są one największymi środkami z budżetu UE, z jakich korzysta Polska, oraz z ich specyfiki – w największym stopniu związane są bowiem z realizacją celów strategii Europa 2020. Ponadto cele wydatkowania tych funduszy zostały jasno określone w dokumentach strategicznych (UE i Polski). Ograniczenia w przyjętej metodyce badawczej związane są głównie z dostępnością danych statystycznych. Ze względu na szeroki zakres analizy i jednocześnie krótki czas realizacji szeroko odwołano się także do wyników dotychczas prowadzonych badań.

Wyniki badań

Najważniejsze wyniki badań zostały zawarte w monografii [1], pozostałe publikacje rozszerzają i uzupełniają je o wybrane aspekty.

Niewiele jest czynników tak istotnych dla procesu tworzenia polityki publicznej, jak budżet. Większość działań kosztuje, a wpływ polityki często zależy z jednej strony od tego, skąd pochodzą fundusze, z drugiej zaś – gdzie są wydawane, od efektywności tych wydatków i relatywnych środków przeznaczonych na różne działania. Unia Europejska realizuje obecnie ambitną strategię rozwojową ukierunkowaną na rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, bardziej konkurencyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku, a także o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną. Budżet UE to ważne narzędzie, które umożliwia praktyczne realizowanie unijnej polityki. Istotne jest przy tym znalezienie sposobów na zwiększenie oddziaływania budżetu UE – mimo że niewielki, może on jednak działać jak silny katalizator pod warunkiem prawidłowego przeznaczenia środków. Dlatego tak ważna jest ocena, w jaki sposób priorytety polityczne Unii Europejskiej są odzwierciedlone w jej budżecie.

Wydatki unijnego budżetu wydają się nie w pełni zgodne z wyzwaniem integracji europejskiej. Dominacja dopłat rolnych i wydatków na rozwój regionalny wyraźnie wskazuje, że głównym celem państw członkowskich w odniesieniu do budżetu UE jest wykorzystanie go do celów redystrybucji zamiast wspierania realizacji innych wspólnych działań. Analizując ostatnie kilka perspektyw finansowych, można jednak zauważyć wyraźne tendencje, m.in. malejący udział wydatków na wspólną politykę rolną, a rosnące znaczenie wydatków na poprawę konkurencyjności. Budżet UE stał się podstawą, by zachęcać regiony i państwa członkowskie do skoncentrowania się na najważniejszych celach strategii Europa 2020. Nowe tytuły budżetowe jednoznacznie wskazują, jakie obszary powinny być finansowane z budżetu UE w celu spełnienia priorytetów strategicznych Unii. Ze względu na „sztywność” wydatków i trudności w osiągnięciu kompromisów w tym zakresie, bardziej istotne zmiany wydają się występować w obrębie dwóch głównych w kategoriach finansowych obszarów polityki. Zarówno polityka spójności, jak i polityka rolna w coraz większym stopniu koncentrują się na zagadnieniach innowacji i ochronie środowiska, które obecnie są na szczycie listy priorytetów polityki unijnej. Biorąc pod uwagę ograniczone kompetencje Unii Europejskiej i instrumenty, jakimi dysponuje, a także często odmienne interesy państw członkowskich, fundusze z budżetu unijnego są istotnym narzędziem realizacji celów strategii Europa 2020. Potwierdza to wysuniętą hipotezę, że wydatki realizowane w ramach budżetu UE mają zasadnicze

znaczenie dla realizacji priorytetów strategii Europa 2020. Niemniej zmiany w obrębie budżetu UE następują bardzo wolno; jeśli Unia chce realizować ambitne cele rozwojowe, znacznie większą część budżetu powinna przeznaczać na projekty na rzecz zwiększania konkurencyjności, takie jak badania i rozwój oraz innowacje.

Wyniki przeprowadzonych badań dowodzą jednak, że między napływem funduszy UE a rozwojem inteligentnym, zrównoważonym i inkluzywnym w polskich regionach zachodziła dotychczas słaba zależność korelacyjna. Tym samym hipoteza zakładająca, że związki między wartością pozyskanych środków unijnych a postępem w rozwoju inteligentnym, zrównoważonym i inkluzywnym w polskich regionach mają charakter pozytywny i dodatni, nie została potwierdzona. Na zmiany w poziomie rozwoju inteligentnego i zrównoważonego (ograniczonego w tych badaniach do wymiaru środowiskowego) wielkość zainwestowanych funduszy unijnych w zasadzie nie miała wpływu. W przypadku rozwoju inkluzywnego zaobserwowano ujemną korelację między wielkością środków napływających z UE do województw a dynamiką zmian w zakresie rozwoju inkluzywnego, co może świadczyć o tym, że zwiększonej absorpcji funduszy UE *per capita* nie towarzyszył wzrost poziomu rozwoju inkluzywnego regionów. Wskazuje to z jednej strony na ograniczone możliwości wpływu funduszy unijnych, z drugiej zaś na fakt, że osiągnięcie tak rozumianego rozwoju będzie największym wyzwaniem. Ponadto brak zależności korelacyjnej tłumaczyć można opóźnieniem czasowym zmian wartości wskaźników opisujących poziom rozwoju jednostek terytorialnych w stosunku do momentu zainwestowania środków. Nie musi to natomiast oznaczać, że istnieje negatywna zależność między nakładami finansowymi a zmianami, które się dokonały w regionach. Należałoby dodatkowo zbadać, o ile sytuacja byłaby gorsza, gdyby nie interwencja przy udziale funduszy unijnych. Jedną z przyczyn tego, że interwencja wywołała największe pozytywne efekty nie w tych województwach, w których początkowa sytuacja była najgorsza, może być fakt, że realizacja projektów zależy w dużym stopniu od aktywności i pomyślowości dokonujących tego podmiotów – ci bardziej aktywni skupieni są w ośrodkach miejskich oraz tam, gdzie występuje najwyższy poziom rozwoju kapitału ludzkiego. Wreszcie, badania dotyczyły stosunkowo krótkiej perspektywy czasowej. Przykładowo, zastosowanie modelu regresji nieciągłej (RDD) pokazuje, że poziom inteligentnego rozwoju wszystkich polskich regionów rósł szybciej po 2007 r. niż w latach 2002–2007, co może sugerować związek z napływem funduszy strukturalnych UE, których alokacja na działania wspierające działalność innowacyjną znacznie wzrosła po 2007 r. [2].

Oszacowanie wpływu polityki publicznej nie jest łatwe i napotyka na liczne wyzwania. Związane są one przede wszystkim z wieloaspektowością polityki, w tym polityki

gospodarczej, która dąży do wypełnienia różnych celów ekonomicznych i społecznych. W praktyce, często nie jest możliwe odseparowanie oddziaływania ekonomicznego i społecznego. Trudności wiążą się także z faktem, że na rozwój gospodarczo-społeczny oddziałują przeróżne czynniki, a zatem trudno przypisać interwencji publicznej bezpośrednią przyczynę (tym samym nie można ocenić efektu netto). Ponadto, sam pomiar procesów rozwojowych jest wyjątkowo skomplikowany, w sytuacji gdy głównymi nośnikami rozwoju są „miękkie” i trudno mierzalne czynniki, takie jak wiedza, informacja, innowacja, kapitał społeczny czy instytucje. Jeszcze bardziej złożona sytuacja występuje na poziomie regionów. W tym wypadku, wyzwaniem jest nie tylko dobór odpowiedniej metody pomiaru rozwoju i mierników ale przede wszystkim dostępność danych.

Mała zależność między wielkością funduszy a zmianami w poziomie rozwoju regionów nie oznacza braku wpływu czy oddziaływania tych środków na rozwój. Ujęcia liczbowe ułatwiają bowiem opis rzeczywistości za cenę zubożenia jej różnorodności i złożoności. Unijne fundusze, zwłaszcza te o charakterze inwestycyjnym, niewątpliwie są czynnikami podtrzymującymi wydatki publiczne w kluczowych obszarach rozwoju regionalnego, takich jak: zasoby ludzkie, badania i rozwój, wsparcie przedsiębiorstw, transport, infrastruktura społeczna i środowiskowa. W szerszej perspektywie te inwestycje są istotne dla modernizacji krajów i regionów Unii oraz zwiększają szanse na dołączenie tych terytoriów do najlepiej rozwiniętych pod względem kluczowych wskaźników poziomu życia.

Gdy się analizuje pozycję Polski i jej regionów w obszarach związanych z rozwojem inteligentnym, zrównoważonym i sprzyjającym włączeniu społecznemu, widać wyraźnie nie tylko średni lub niski poziom w stosunku do innych krajów i regionów Unii, lecz także znaczną poprawę w ostatnich latach. Przynajmniej za część obserwowanej zmiany odpowiadają środki z budżetu unijnego.

W obszarze inteligentnego rozwoju ten wpływ widoczny jest przede wszystkim w mobilizowaniu środków na projekty badawczo-rozwojowe i podnoszące innowacyjność. Przykładowo, polityka spójności Unii Europejskiej jest obecnie najważniejszym, poza środkami własnymi, źródłem finansowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw w Polsce [7] [10]. Jej rola w ostatnich latach rosła, nakłady na działalność innowacyjną pochodzące ze środków UE wynosiły w 2014 r. ponad 4,4 mld zł i od 2009 r. zwiększyły się ponad czterokrotnie. Już ponad 20% aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw otrzymało publiczne wsparcie finansowe z Unii Europejskiej. Ze względu na znaczącą skalę wsparcia interwencja w obszarze konkurencyjności i innowacyjności miała istotne znaczenie dla rozwoju przedsiębiorstw [7]. Przy pomocy uzyskanych środków przedsiębiorstwa realizują

wiele inwestycji, które nie tylko prowadzą do podniesienia ich konkurencyjności na rynku, ale i przyczyniają się do budowania gospodarki opartej na wiedzy i innowacji w regionie [10]. Ważnym efektem wsparcia było niwelowanie negatywnych skutków kryzysu gospodarczego przez zapewnienie dodatkowego źródła finansowania dla MŚP w okresie, gdy dostęp do finansowania komercyjnego był mocno ograniczony. Pozwoliło to firmom na dalszą realizację projektów inwestycyjnych, a także zapobiegło silniejszym redukcjom zatrudnienia w okresie kryzysu.

Z kolei projekty współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego odegrały istotną rolę na rynku pracy. Pozwoliły zintensyfikować i rozszerzyć zakres pomocy dla osób pozostających bez zatrudnienia, a także skierować wsparcie na grupy znajdujące się w szczególnej sytuacji. W ideę rozwoju inkluzywnego szczególnie wpisuje się ekonomia społeczna, ze swoim ukierunkowaniem na takie wartości jak solidarność, partycypacja, odpowiedzialność i spójność społeczna. Rozwój ekonomii społecznej w Polsce w ostatnich latach jest w dużej mierze warunkowany dostępem środków z unijnego budżetu [4], stanowią one szansę na poprawę jakości życia dla wielu, dotąd wykluczonych, grup społecznych. Może to nastąpić także poprzez innowacje społeczne, a te także wspierane są przez fundusze Unii Europejskiej. Celem projektów innowacyjnych miało być poszukiwanie nowych, lepszych, efektywniejszych sposobów rozwiązywania problemów mieszczących się w obszarach wsparcia EFS. W ramach programu Kapitał Ludzki (2007-2013) zrealizowano 344 projekty innowacyjne o łącznej wartości ponad 810 mln zł, z czego dofinansowanie z EFS stanowiło prawie 688 mln zł. Najwięcej projektów realizowanych było w obszarze zatrudnienia i integracji społecznej [9]. Innowacjom społecznym nadano ogromne znaczenie, mają one służyć realizacji bardzo ambitnych celów. Trudno jednak jeszcze o ocenę czy spełniają one pokładane w nich nadzieje. Jeśli innowacje wypracowane w ramach programu Kapitał Ludzki 2007-2013 zostaną rozpowszechnione, a zaproponowane przez nie rozwiązania problemów społecznych okażą się faktycznie lepsze od dotychczasowych, będzie można mówić nie tylko o rozwoju kapitału ludzkiego ale i o efektywnym i skutecznym wykorzystaniu środków publicznych.

Dostępność funduszy Unii Europejskiej na cele związane z efektywnością energetyczną i gospodarką niskoemisyjną (oraz warunki dostępu do nich związane z koncentracją tematyczną) pozwoliła zwrócić większą uwagę na te problemy i zmobilizowała władze samorządowe do pozyskiwania środków na inwestycje w tym zakresie [3]. Polska przeznaczyła około 4 mld EUR w latach 2007-2013 i 11,5 mld EUR w latach 2014-2020 w ramach polityki spójności, aby wesprzeć przejście na gospodarkę niskoemisyjną we

wszystkich sektorach. Tak duże zasoby spowodowały mobilizację władz regionalnych i lokalnych do działań na rzecz gospodarki niskoemisyjnej. Najlepszym przykładem są plany gospodarki niskoemisyjnej gmin. Choć nie ma ustawowego obowiązku tworzenia takich planów, większość polskich gmin to zrobiła. Nawet jeśli jakość tych planów jest różna, są one ważnym warunkiem wstępnym do budowy gospodarki niskoemisyjnej i poprawy jakości powietrza w Polsce. Dla rozwoju zrównoważonego szczególne znaczenie mają eko-innowacje, które łączą zmniejszanie negatywnego wpływu na środowisko z pozytywnym wpływem na gospodarkę i społeczeństwo. Działania Unii Europejskiej, państw członkowskich i regionów na rzecz zrównoważonego rozwoju i eko-innowacji nasiliły się w ostatnich latach, i wspierane są przez liczne fundusze i programy UE.

Warto także wspomnieć o wpływie funduszy Unii Europejskiej na rozwój miast. Nakłady na realizację programów i projektów finansowanych ze środków UE stanowią ponad połowę wydatków inwestycyjnych miast na prawach powiatu [6]. Analizując strukturę tematyczną realizowanych projektów, można zauważyć, że są one związane ze wsparciem działań badawczych i innowacyjnych (które stanowią rdzeń inteligentnego rozwoju), środowiskiem i energią (związanymi ze zrównoważonym rozwojem) oraz edukacją, zatrudnieniem i integracją społeczną (niezbędnymi dla rozwoju inkluzywnego). W ten sposób miasta przyczyniają się do osiągnięcia priorytetów strategii Europa 2020, choć rozmiar tego wpływu powinien być przedmiotem dalszych badań. Wreszcie, niezwykle istotne jest oddziaływanie funduszy Unii Europejskiej na zmiany w sposobie zarządzania rozwojem. Wpływ funduszy UE na polskie samorzady w ogóle, a województwa w szczególności, jest zresztą jednym z ciekawszych efektów procesu europeizacji [8]. Od momentu przystąpienia do UE, decentralizacja systemu zarządzania funduszami polityki spójności w Polsce znacznie wzrosła. Fundusze unijne wspierają upowszechnianie norm i praktyk mających na celu poprawę efektywności podmiotów administracyjnych zaangażowanych w ich realizację, takich jak długoterminowe strategiczne podejście do inwestycji, elementy nowego zarządzania publicznego oraz współpraca wielopoziomowa w procesach decyzyjnych realizowana w myśl zasady partnerstwa. Dostępność i możliwość wykorzystania funduszy strukturalnych stały się w Polsce jednym z katalizatorów zmian w administracji publicznej, z drugiej strony – fundusze te finansują konkretne projekty zmierzające do poprawy funkcjonowania i jakości administracji publicznej. Kierunki modernizacji administracji publicznej są spójne z kierunkami interwencji funduszy Unii Europejskiej [5].

Podsumowując, wykorzystanie funduszy unijnych w Polsce w latach 2007–2015 wywarło pozytywny wpływ na rozwój inteligentny, zrównoważony i inkluzywny w Polsce

i jej regionach, co potwierdza kolejną hipotezę postawioną we wstępie pracy. Znaczne oddziaływanie realizacji programów jest spowodowane przez tzw. keynesowskie efekty mnożnikowe wydatków. Ponieważ poprawa w zakresie infrastruktury fizycznej, kapitału ludzkiego oraz badań i rozwoju następuje stopniowo, korzyści wynikające z podaży zaczynają być odczuwalne w postaci wyższej produkcji i większej wydajności. Ponadto korzyści wynikające z tych inwestycji są odczuwane w wielu sferach czasami odległych od obszarów interwencji podejmowanych ze środków UE, istotny jest bowiem efekt demonstracyjny oraz związany z rozpowszechnianiem najlepszych. Polska jest szczególnym przypadkiem – fakt, że ponad 50% inwestycji publicznych finansowanych jest z funduszy europejskich, oznacza, że mają one istotne znaczenie dla kształtowania trajektorii rozwojowej zarówno całego kraju, jak i poszczególnych regionów.

Przeprowadzone na podstawie danych z lat 2007–2015 analizy umożliwiły wskazanie wyzwań w obszarach związanych z rozwojem inteligentnym, zrównoważonym i sprzyjającym włączeniu społecznemu. Największym wyzwaniem pod względem rozwoju inteligentnego jest poziom wydatków na badania i rozwój w sektorze prywatnym i publicznym. Dodatkowym problemem pozostaje wciąż znaczące uzależnienie tych wydatków od finansowania publicznego, w tym ze środków pochodzących z funduszy strukturalnych. Dlatego istotne jest takie ukierunkowanie wsparcia w przyszłości, aby odwrócić te tendencje. W tym celu należy przeznaczyć jeszcze większą część środków na tworzenie instrumentów inżynierii finansowej. Instrumenty finansowe mogą przyciągać sektor prywatny do współfinansowania inwestycji, dzielenia się ryzykiem oraz osiągnięcia jak największego efektu lewarowania – czyli stosunku ilości środków (publicznych i prywatnych), które pozyskano i wypłacono jako finansowanie dla ostatecznych odbiorców, do wpłaconych publicznych środków finansowych.

W obszarze rozwoju zrównoważonego zauważalny jest przede wszystkim brak postępu (lub bardzo niewielki progres) w dziedzinie zmniejszenia zużycia energii pierwotnej oraz finalnej, a także redukcji emisji gazów cieplarnianych. Inwestycje w ochronę środowiska to przedsięwzięcia wymagające znacznych nakładów finansowych. Jednocześnie budżet jednostek samorządu terytorialnego, będących głównym beneficjentem tego typu działań jest ograniczony, możliwość uzyskania dofinansowania z funduszy unijnych zwiększa zatem szanse realizacji inwestycji związanych bezpośrednio lub pośrednio z ochroną środowiska. Dlatego osiągnięcie możliwie najwyższej efektywności inwestycji wymaga racjonalnego ukierunkowania wsparcia (koncentracji środków), w tym wypadku – na rozwiązania najbardziej efektywne z punktu widzenia ograniczenia emisji szkodliwych substancji.

Z kolei podstawowym wskaźnikiem w ramach analizy rozwoju inkluzywnego jest zagrożenie ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Warto zauważyć znaczny spadek wartości tego wskaźnika dla Polski – w latach 2007–2016 o 12,5 punktu procentowego (z 34,4 do 21,9%) – i fakt, że obecnie znajduje się on poniżej średniego poziomu dla UE-28 (23,5% w 2016 r.). Mimo tego spadku odsetek osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym nadal jest wysoki. W Polsce na ryzyko ubóstwa przede wszystkim są narażone rodziny z dziećmi, w szczególności rodziny wielodzietne. Za jedną z podstawowych przyczyn ubóstwa uznaje się brak pracy. Aby zrealizować cele założone dla Polski do 2020 r. w zakresie włączenia społecznego i zatrudniania, konieczne są dalsze prowadzenie prac nad reformą polityki rynku pracy i polityki prorodzinnej oraz wysiłki na rzecz zwiększenia zaangażowania różnych środowisk politycznych i społecznych.

We współczesnej gospodarce dominuje podejście endogeniczne w rozwoju regionalnym. Region, który nie ma własnego potencjału, nawet przy dużej pomocy zewnętrznej nie jest w stanie go stworzyć i przyspieszyć procesu zmniejszania dywergencji z regionami lepiej rozwiniętymi. Ponadto nowa filozofia polityki wspólnotowej akcentuje konieczność przyspieszenia i wzmocnienia budowania gospodarki opartej na wiedzy oraz ofensywnego dążenia do efektywnego wykorzystania zasobów. Unia coraz wyraźniej eksponuje konieczność selektywnego wspierania działań i regionów, tworzących przewagi konkurencyjne dla europejskiej gospodarki. Takie podejście daje przewagę regionom lepiej rozwiniętym, dysponującym znacznymi zasobami oraz wykształconymi zdolnościami innowacyjnymi. Regiony najbiedniejsze (w tym polskie), mające problemy z restrukturyzacją gospodarki, mogą nie sprostać tym wyzwaniom, co w rezultacie może prowadzić do obniżania się ich pozycji konkurencyjnej i marginalizacji w gospodarce europejskiej. Z punktu widzenia polskiej gospodarki mniejsze znaczenie ma to, ile środków unijnych wpłynę do Polski, natomiast dużo ważniejsze jest to, w jaki sposób pieniądze te zostaną wykorzystane. Utrzymanie koncentracji interwencji środków UE na finansowaniu projektów związanych z rozbudową i modernizacją infrastruktury technicznej przy znacznie niższym poziomie interwencji w pozostałych aspektach rozwojowych oddala w czasie możliwość osiągnięcia bezpośrednich efektów interwencji o charakterze podażowym. Dalszy proces absorpcji środków europejskich powinien być ukierunkowany na systemowe wsparcie projektów z zakresu poprawy kapitału ludzkiego i społecznego (w tym kreatywności i innowacyjności). Dla stymulowania wzrostu gospodarczego szczególne znaczenie mają inwestycje w edukację, badania naukowe oraz innowacje, i to te wydatki powinny być w dominującym stopniu zwiększane w kolejnych latach.

Uzyskane wyniki mają kilka implikacji politycznych. Po pierwsze, kraje europejskie, w szczególności tzw. nowe kraje członkowskie, nie powinny koncentrować się wyłącznie na poprawie zdolności absorpcyjnej, ale również na ponownym przemyśleniu alokacji budżetowych w celu promowania wzrostu gospodarczego. Szczególnie chodzi o przejście od inwestycji związanych z jakością życia do inwestycji prorozwojowych. Po drugie, wydaje się ryzykowne opieranie strategii wzrostu gospodarczego tylko na inwestycjach funduszy unijnych, bez przeprowadzania niezbędnych reform strukturalnych. Dlatego dla osiągnięcia celów strategii Europa 2020 w zakresie rozwoju inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu tak istotne są działania na poziomie państw członkowskich.

4. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych.

4.1. Obszary prowadzonych badań.

Moje zainteresowania naukowo-badawcze, w tym moja aktywność naukowo-badawcza i publikacyjna w ujęciu przedmiotowym od początku związane były z integracją europejską oraz polityką regionalną UE i jej wpływem na rozwój gospodarczy Polski i jej regionów. Początkowo interesowały mnie bardziej polityczne aspekty związane z członkostwem Polski w Unii Europejskiej (co było między innymi związane z faktem, że pracowałam w Instytucie Politologii), z czasem skoncentrowałam się na ekonomicznych implikacjach. Moje zainteresowania naukowo-badawcze rozwijane po uzyskaniu stopnia doktora, koncentrują się zatem wokół dwóch powiązanych ze sobą obszarów:

- polityki i rozwoju regionalnego,
- europejskiej integracji gospodarczej i jej wpływu na funkcjonowanie państw członkowskich.

Ponadto moje dotychczasowe prace naukowe odnosiły się również do tematyki związanej z przemianami we współczesnej gospodarce, przede wszystkim w krajach Europy Środkowo-Wschodniej oraz tematyki ekonomii społecznej.

A. Polityka i rozwój regionalny

Pierwsze prace z tego zakresu publikowałam jeszcze przed doktoratem, skupiając się przede wszystkim na konsekwencjach udziału Polski w polityce regionalnej. Najważniejszą publikację stanowi monografia [11], będąca istotnie zmienioną wersją rozprawy doktorskiej.

Na jej łamach starałam się zbadać rolę regionalnej polityki spójności Unii Europejskiej w wyrównywaniu dysproporcji w rozwoju gospodarczym Polski. W tym nurcie badań mieszczą się także moje dociekania dotyczące analizy zmian w podejściu Unii Europejskiej do rozwoju regionalnego, przede wszystkim w kontekście zwiększania nacisku na innowacyjność i konkurencyjność, i wpływu tych zmian na rozwój regionalny w Polsce [13] [14] [20]. Badałam także rolę i wpływ polityki spójności na konkurencyjność Unii Europejskiej na arenie międzynarodowej [12], jej udział w budowaniu gospodarki opartej na wiedzy w krajach Grupy Wyszehradzkiej [16], wpływ na rozwój sieci współpracy i innowacyjność regionu [15] oraz na rozwój przedsiębiorczości w regionie i rolę samorządów i przedsiębiorstw w tym procesie [22]. Ponadto, badałam wpływ różnych podmiotów, w tym uczelni wyższych [17] i przedsiębiorstw [19] na procesy rozwoju regionalnego oraz uwarunkowania rozwoju gospodarczego regionów i miast [21]. Wreszcie, moje badania dotyczące rozwoju regionalnego odnosiły się także do krajów kandydujących do Unii Europejskiej, które nie uczestniczą w polityce regionalnej, ale korzystają z pomocy w ramach Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej, w ramach którego prowadzone są działania w obszarze rozwoju regionalnego [18].

Do ważniejszych publikacji dotyczących poruszanego wątku badań można zaliczyć następujące pozycje:

[11] monografia: D. Murzyn, *Polityka spójności Unii Europejskiej a proces zmniejszania dysproporcji w rozwoju gospodarczym Polski*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2010, ss. 280 (recenzent wydawniczy: prof. dr hab. Mirosława Klamut, recenzje powydawnicze: prof. dr hab. Elżbieta Kawecka-Wyrzykowska, prof. dr hab. Roman Kisiel).

[12] D. Murzyn, *Polityka spójności a konkurencyjność Unii Europejskiej na arenie międzynarodowej*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, 2016, nr 269, s. 165-176.

[13] D. Murzyn, *Innowacyjność w polityce spójności UE*, [w:] E. Pancer-Cybulska, E. Szostak (red.), „Unia Europejska w 10 lat po największym rozszerzeniu”, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 380/2015, s. 301-309.

[14] D. Murzyn, *Innowacyjność w programach współpracy transgranicznej realizowanych przy udziale polityki spójności UE w Polsce*, [w:] K. Świerczewska-Pietras, M. Pyra (red.), „Wyzwania polityki regionalnej w aspekcie rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów transgranicznych”, Wydawnictwo Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, Biała Podlaska 2015 s. 64-73.

[15] D. Murzyn, *Wpływ wykorzystania funduszy strukturalnych w Małopolsce na rozwój sieci współpracy i innowacyjność regionu*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego”, nr 23/ 2013, s. 104-117.

[16] D. Murzyn, *Building an economy based on knowledge and innovation in the Visegrad Group countries using the EU structural funds*, [w:] J. Dyduch, M. Michalewska-Pawlak,

R. Murphy (red.), "European Union development: challenges and strategies", Oficyna Wydawnicza Aspra, Warszawa 2013, s. 139-159.

[17] D. Murzyn, *Contribution of universities to regional development*, "Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy. Determinanty rozwoju regionalnego w kontekście procesów globalizacji", Zeszyt 28/2012, s. 219-227.

[18] D. Murzyn, *Rozwój regionalny jako komponent instrumentu pomocy przedakcesyjnej*, [w:] „Globalizacja i regionalizacja we współczesnym świecie. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Irenie Pietrzyk”, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2012, s. 242-253.

[19] D. Murzyn, *Udział małopolskich przedsiębiorstw w polityce regionalnej Unii Europejskiej*, „Zarządzanie i Finanse. Journal of Management and Finance”, 2012, Vol. 10, No. 1, Part 2, s. 219-232.

[20] D. Murzyn, *Od solidarności do innowacyjności – polityka spójności Unii Europejskiej w perspektywie historycznej*, [w:] A. Kozera, R. Kłaczyński, Ł. Kozera (red.), „Polaków portret niedokończony. Studia z zakresu historii, prawa, politologii”, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, 2011, s. 207-218.

[21] D. Murzyn, *Promocja jako stimulator rozwoju gospodarczego regionów i miast – rola polityki regionalnej UE*, „Gentes & Nationes. Studia z zakresu spraw międzynarodowych”, Zeszyt 4/2011, s. 125-139.

[22] D. Murzyn, *Przedsiębiorczość w regionie a środki pomocowe Unii Europejskiej*, „Przedsiębiorczość – Edukacja”, nr 6/2010, s. 337-347.

B. Integracja europejska

W obszarze integracji europejskiej, interesował mnie przede wszystkim wpływ Unii Europejskiej na państwa członkowskie wynikający z implementowania polityki i prawa UE, czyli procesy europeizacji. W szczególności zajmowałam się aspektami związanymi z gospodarką finansową i budżetem Unii Europejskiej [24] [25] [26], finansowymi konsekwencjami członkostwa krajów Europy Środkowo-Wschodniej w Unii i wpływem środków unijnych na rozwój regionalny tych krajów [30]. Badałam także rolę funduszy UE we wspieraniu ekoinnowacji i „zielonego wzrostu” [29], we wspieraniu bezpieczeństwa energetycznego [31], walce ze skutkami światowego kryzysu gospodarczego [33], a także rolę administracji publicznej w efektywnym wykorzystaniu funduszy unijnych [32]. Ponadto, podjęłam próbę oceny roli funduszy strukturalnych w rozwijaniu koncepcji dobrego rządzenia (*good governance*) w krajach Grupy Wyszehradzkiej [28]. Wreszcie, interesowały mnie także skutki integracji europejskiej z perspektywy krajów kandydujących do Unii [27]. Dokonałam również analizy inkluzywności w UE, przedstawiając aktualną sytuację i szacując długoterminowe trendy w tym zakresie w kontekście priorytetów rozwojowych Unii [23].

Do tego nurtu zaliczają się przykładowe publikacje takie jak:

[23] D. Murzyn, *Inclusive growth in the European Union – challenges and prospects*, N. Grünwald, M. Zakrzewska (Eds.), Proceedings of the 5th International Scientific Conference on „Modern Economics”, Series of the Robert-Schmidt-Institut, University of Wismar 2018, ISBN: 978-3-942100-56-4, s. 210-217 (w trakcie oceny przez Thomson Reuters).

[24] D. Murzyn, *The European Union budget as an indicator of changes in EU policies*, „Studia Prawno-Ekonomiczne”, nr 106/2018, s. 265-278.

[25] D. Murzyn, *Budżet Unii Europejskiej a Polska – ujęcie retro- i prospektywne*, „Transformacje – pismo interdyscyplinarne”, nr 1-2 (92-93) 2017, s. 158-175.

[26] D. Murzyn, *Gospodarka finansowa Unii Europejskiej w kontekście ekonomii umiaru*, [w:] J. Pach, K. Kowalska, P. Szyja (red.), „Ekonomia umiaru – realna perspektywa? Nowy paradygmat Grzegorza W. Kołodko”, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2016, s. 267-280.

[27] D. Murzyn, *European Union’s pre-accession financial assistance to Turkey*, [w:] K. Bieniek (red.), „Republika Turcji: polityka zagraniczna i wewnętrzna”, Stowarzyszenie Twórców Nauki i Kultury EPISTEME, Kraków 2016, s. 117-132.

[28] D. Murzyn, *The concept of good governance and its development in the Visegrad Group through the support of the EU cohesion policy*, [w:] R. Wiszniowski, K. Glinka (eds), „New Public Governance in the Visegrád Group (V4)”, Biblioteka Athenaeum, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2015, s. 105-119.

[29] D. Murzyn, P. Szyja, *European Union efforts to create green growth through green innovation*, C. Pintilescu, B. Wierzbiński, G. Zarotiadis (eds.), “Openness, innovation, efficiency and democratization as preconditions for economic development”, Foundation of the Cracow University of Economics, Cracow 2015, s. 36-49.

Mój wkład w publikację, poza (na równi ze współautorką) opracowaniem koncepcji tekstu, sformułowaniem celów badawczych i przeprowadzeniem kwerendy źródeł, polegał na oszacowaniu roli eko-innowacji w rozwoju gospodarczym i analizie instrumentów wsparcia takich innowacji przez Unię Europejską. Swój wkład szacuję na 50%.

[30] D. Murzyn, *Rozwój regionalny krajów Europy Środkowo-Wschodniej w warunkach integracji europejskiej*, [w:] T. Sporek, S. Talar (red.), „Zjawiska i procesy w gospodarce światowej i jej podsystemach”, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice 2014, s. 118-132.

[31] D. Murzyn, *The use of EU funds to improve energy security in Poland*, [w:] Анджей Козера (red.), “Суспільство, економіка, безпека”, No. 5: Збірник наукових праць, Житомир - Пінчів, Вища Школа Кваліфікації в Пінчові 2013, s.60-77.

[32] D. Murzyn, *Rola administracji publicznej w efektywnym wykorzystaniu funduszy strukturalnych Unii Europejskiej*, [w:] P. Dziekański (red.), „Administracja, przedsiębiorczość, finanse jako elementy procesu rozwoju regionu”, Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości, Ostrowiec Świętokrzyski 2011, s.155-176.

[33] D. Murzyn, *Fundusze strukturalne Unii Europejskiej jako instrument wspomagający walkę ze skutkami światowego kryzysu gospodarczego*, [w:] A. Kozera (red.), „Współczesne problemy polityki społecznej i gospodarczej”, Wyd. Wyższa Szkoła Umiejętności Zawodowych w Pińczowie, Pińczów 2010, s. 22-38.

C. Pozostałe obszary dociekań naukowo-badawczych

Moje zainteresowania naukowe dotyczyły także przemian we współczesnej gospodarce światowej, w szczególności kształtowania się nowych centrów gospodarczych na świecie [37] [38] oraz transformacji polskiej gospodarki po 1989 roku [35]. Ponadto, interesowały mnie także nowe zjawiska w gospodarce i naukach społecznych, w tym innowacje społeczne [36]. Szczególnym obszarem zainteresowań naukowych jest dla mnie w ostatnich latach ekonomia społeczna i analiza ekonomicznych, społecznych i politycznych uwarunkowań jej rozwoju w Polsce [34].

W tym nurcie badań mieszczą się przede wszystkim takie publikacje jak:

[34] monografia: D. Murzyn, J. Pach (red.), *Ekonomia społeczna – między rynkiem, państwem a obywatelem*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2018, ss. 458 (recenzent: prof. dr hab. Zofia Dach).

Redaktorki wspólnie przygotowały koncepcję pracy zbiorowej oraz ustaliły jej główne założenia i strukturę. Jestem współautorką wprowadzenia oraz autorką rozdziału pt.: „*Ekonomia społeczna jako przykład działań na rzecz rozwoju inkluzyjnego*”. Mój wkład polegał także na opracowaniu monografii do druku pod względem redakcyjnym. Mój udział procentowy w pracach redakcyjnych szacuję na 50%.

[35] monografia: D. Kasprowicz, G. Foryś, D. Murzyn, *Politics, Society and the Economy in Contemporary Poland: An Introduction*, Scholar Publishing House, Warsaw 2016, ss. 220 (recenzent: prof. dr hab. Katarzyna Sobolewska-Myślik).

Autorzy wspólnie ustalili główne założenia i strukturę monografii, natomiast mój wkład w jej powstanie polegał w szczególności na przygotowaniu i analizie danych pozyskanych ze źródeł wtórnych związanych z gospodarczymi aspektami polskiej transformacji. Jestem autorką rozdziału 3 „*The Dynamics of changes in the Polish economy after 1989*”. Mój wkład szacuję na 33%.

[36] D. Murzyn, D. Kasprowicz, *Innowacje społeczne – skuteczna odpowiedź na kryzys gospodarczy w Unii Europejskiej?*, „Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego”, nr 28/2014, s. 129-143.

Mój wkład w publikację polegał na opracowaniu, wspólnie ze współautorką, koncepcji artykułu oraz dokonaniu analizy ram politycznych dla innowacji społecznych w Unii Europejskiej i wsparcia wspólnotowego dla innowacji społecznych i przedsiębiorstw społecznych. Wspólnie sformułowaliśmy wnioski na temat roli, jaką innowacje społeczne odgrywały w polityce UE w czasie kryzysu gospodarczego w 2008 r. Mój udział procentowy w pracach nad publikacją szacuję na 50%.

[37] monografia: J. Pach, D. Murzyn (red.), *Przemiany w gospodarce światowej – wybrane aspekty*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2013, ss. 262 (recenzenci: prof. dr hab. Zofia Dach, prof. dr hab. Marian Huczek).

Wspólnie z dr hab. prof. UP Janiną Pach ustaliłyśmy główne założenia, koncepcję i strukturę pracy zbiorowej. Jestem współautorką wprowadzenia oraz autorką rozdziału 2 „*Przekształcenia gospodarki światowej i nowe centra gospodarcze na świecie*”. Byłam

również odpowiedzialna za opracowanie monografii do druku. Mój wkład procentowy szacuję na 50%.

[38] D. Murzyn, *Przekształcenia gospodarki światowej i nowe centra gospodarcze na świecie*, [w:] J. Pach, D. Murzyn (red.), „Przemiany w gospodarce światowej – wybrane aspekty”, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2013, s. 58-110.

4.2. Dorobek w ujęciu ilościowym

Mój ilościowy wkład do rozwoju nauk ekonomicznych (po uzyskaniu stopnia doktora) stanowi 43 oryginalnych publikacji naukowych, z czego 37% stanowią prace opublikowane w języku obcym (por. tabela 1). Wśród wszystkich moich publikacji 88% stanowią publikacje autorskie (38), a pozostałe powstały we współautorskie (5). Publikacje współautorskie są wynikiem wspólnie prowadzonych badań w ramach zespołowych projektów badawczych. W okresie po uzyskaniu stopnia doktora, opublikowałam dwie autorskie monografie naukowe oraz jedną we współautorstwie, przy czym tą ostatnią w języku angielskim. Ponadto współredagowałam kolejne dwie monografie.

Tabela 1. Ilościowe zestawienie zbiorcze dorobku naukowego

Rodzaj działalności	Przed uzyskaniem stopnia doktora	Po uzyskaniu stopnia doktora				Razem
		Autorskie		Współautorskie		
		w jęz. pol.	w jęz. obcym	w jęz. pol.	w jęz. obcym	
Artykuły w czasopismach naukowych	6	11	6	1	-	24
Monografie naukowe	-	2	-	-	1	3
Redakcja monografii naukowych	-	-	-	2	-	2
Rozdziały w opracowaniach zbiorowych	3	9	6	-	-	18
Artykuły zamieszczone w materiałach konferencyjnych	-	-	1	-	1	2
Abstrakty zamieszczone w materiałach konferencyjnych	-	2	1	-	-	3
Razem	9	24	14	3	2	52

Źródło: opracowanie własne.

Według danych z raportu *Bibliografia publikacji pracowników i doktorantów Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*, zgodnych z wytycznymi MNiSW, mój naukowy dorobek publikacyjny oszacowano łącznie na 283 punktów. Zgodnie z aktualnie obowiązującą punktacją czasopism i publikacji naukowych,

zgrupowałam łącznie (po uzyskaniu stopnia doktora) 327 punktów, a biorąc pod uwagę opublikowany w styczniu 2019 r. przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego „Wykaz wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe” byłoby to jeszcze więcej (warto podkreślić, że wszystkie moje książki, a także zdecydowana większość monografii, w których miałam swój udział, zostały opublikowane w wydawnictwach znajdujących się na tej liście). Podana punktacja nie zawiera ocen za pięć opracowań pozostających w druku.

Wskaźnik cytowań za Google Scholar i Publish or Perish (wg stanu na 25.01.2019) wyniósł 49, indeks Hirscha wynosi 2. Natomiast według bibliograficznej bazy tematycznej BazEkon indeks Hirscha dla moich publikacji wynosi 2 przy 30 cytowaniach.

Uczestniczyłam w 60 konferencjach naukowych i seminariach, w tym wygłaszając referaty na 21 międzynarodowych i 7 konferencjach krajowych, oraz przewodnicząc sesjom podczas 4 konferencji międzynarodowych. Na zaproszenie Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego wystąpiłam (obok prof. dr hab. Macieja Bałtowskiego i prof. dr hab. Grzegorza W. Kołodko) w debacie nt. ekonomii dla przyszłości. Brałam udział w pracach komitetów organizacyjnych trzech konferencji międzynarodowych, w tym raz jako przewodnicząca komitetu. Obecnie współorganizuję kolejną konferencję międzynarodową, planowaną na maj 2019 r., jestem członkiem komitetu organizacyjnego.

4.3. Projekty badawcze i naukowo-dydaktyczne

W trakcie pracy naukowej brałam (lub biorę) udział w 12 projektach badawczych i naukowo-dydaktycznych, w tym 5 współfinansowanych przez środki zagraniczne:

- „Ekonomia społeczna – praktyczna, potrzebna i atrakcyjna”, nr projektu POWR.03.01.00-00-DU44/18-00, finansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach programu POWER współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny, 2018-2021, kierownik projektu.

- „Przedsiębiorczy i odpowiedzialny społecznie obywatel”, nr projektu POWR.03.01.00-00-U075/17-00, finansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach programu POWER współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny, 2018-2020, wykonawca projektu.

- „Uczelnia najwyższej jakości – UP to the TOP”, nr projektu POWR.03.05.00-00-Z221/17, finansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach programu POWER współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny, 2018-2022, wykonawca projektu.

- „Implementation of EU regional policy in Central and Eastern Europe – weight of history and economic challenges”, nr projektu 530042-LLP-1-2012-1-PL-AJM-MO, finansowany przez Unię Europejską (Education, Audiovisual and Culture Agency) w ramach program Jean Monnet, 2012-2015, główny wykonawca projektu.

- „Kierunki wpływu funduszy unijnych na rozwój inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu w Polsce po 2007 roku”, nr projektu BS-551/L/2018, finansowany w ramach badań statutowych Wydziału Politologii UP, 2017-2018, kierownik projektu.
- „Rozwój regionalny w Polsce w warunkach integracji europejskiej”, nr projektu BS-306/H/2015, finansowany w ramach badań statutowych Wydziału Humanistycznego UP, 2014-2016, kierownik projektu.
- „Budowanie gospodarki opartej na wiedzy i innowacji w krajach Grupy Wyszehradzkiej przy pomocy funduszy strukturalnych Unii Europejskiej”, nr projektu BS-231/H/2012, finansowany w ramach badań statutowych Wydziału Humanistycznego UP, 2012, kierownik projektu.
- „Przemiany we współczesnej gospodarce światowej”, finansowany w ramach badań statutowych Wydziału Humanistycznego UP, 2012, wykonawca projektu.
- „Wpływ projektów współfinansowanych przez środki UE realizowanych przez uczelnie wyższe Krakowa na zwiększenie innowacyjności Małopolski”, nr projektu BSM-036/H/2011, finansowany w ramach badań statutowych młodych naukowców Wydziału Humanistycznego UP, 2011, kierownik projektu.
- „Polityka spójności a proces zmniejszania dysproporcji w rozwoju gospodarczym Polski”, nr projektu BW-0252/H/2009, finansowany w ramach badań własnych przez Wydział Humanistyczny UP, 2009-2010, kierownik projektu.
- „Wpływ polityki spójności Unii Europejskiej na zmniejszanie różnic w rozwoju gospodarczym regionów”, nr projektu BW-361/H/2006, finansowany w ramach badań własnych przez Wydział Humanistyczny UP, 2006-2008, kierownik projektu.
- Zostałam także zaproszona do współtworzenia monografii naukowej będącej efektem projektu: „Macro- and Microeconomic Dimensions of Europeanization”, nr projektu 542456-LLP-1-2013-1-PL-AJM-MO, finansowanego przez Unię Europejską (Education, Audiovisual and Culture Agency) w ramach programu Jean Monnet, realizowanego na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie.

Za swoją działalność naukową dwukrotnie otrzymałam Nagrodę Rektora Uniwersytetu Pedagogicznego – w 2018 i 2011 roku.

4.4. Współpraca międzynarodowa

Realizacja projektów badawczych i opracowanie wyników nie byłyby możliwe bez wymiany międzynarodowej i współpracy z ekspertami. Prowadząc swoje badania staram się współpracować ze środowiskiem międzynarodowym. Jestem członkiem Regional Studies Association (z siedzibą w Wielkiej Brytanii) od 2011 roku. Prezentowałam wyniki swoich badań podczas licznych konferencji międzynarodowych, w tym organizowanych przez międzynarodowe stowarzyszenia naukowe, poza RSA, m.in.: European Regional Science Association, EoRPA – European Regional Policy Research Consortium, UNICA – Network

of Universities from the Capitals of Europe, ASECU - Association of Economic Universities of South and Eastern Europe and the Black Sea Region. Współorganizowałam trzy konferencje międzynarodowe, w których uczestniczyli eksperci z takich krajów, jak (m.in.): Słowacja, Wielka Brytania, Ukraina, Białoruś, Grecja.

Poza aktywnym uczestnictwem w konferencjach naukowych odbyłam też zagraniczne staże badawcze i dydaktyczne, w tym:

- European University Institute, Florencja, Włochy, maj 2016 r., wyjazd badawczy, wizyta studyjna;
- Komisja Europejska, Bruksela, Belgia, październik 2014 r., październik 2006 r., wizyty studyjne;
- Central European University, Budapeszt, Węgry, czerwiec 2012 r., wizyta studyjna, kwerenda;
- İstanbul Üniversitesi, Istambul, Turcja, kwiecień 2009 r., visiting professor, pobyt w ramach Erasmus Teaching Staff Mobility;
- Universidad Complutense de Madrid, Madryt, Hiszpania, kwiecień 2008 r., visiting professor, pobyt w ramach Erasmus Teaching Staff Mobility;
- Stord/Haugesund University College, Norwegia, kwiecień 2007 r., visiting professor, pobyt w ramach Erasmus Teaching Staff Mobility;
- University of the Aegean, Grecja, kwiecień-maj 2007, maj-czerwiec 2006, visiting professor, pobyt w ramach programu Socrates-Erasmus;
- Höskolan Dalarna, Szwecja, grudzień 2005, visiting professor, pobyt w ramach programu Socrates-Erasmus.
- Pädagogische Hochschule Ludwigsburg, Niemcy, wrzesień 2003, uczestnictwo w SOCRATES Network Meeting.

Ponadto, w ramach programu Erasmus organizowałam przyjazdy ekspertów z Szwecji i Grecji, prowadzę także trzy kursy w języku angielskim dla studentów przyjeżdżających do Polski w ramach tego programu. Rozwijam swoje profile w portalach dla naukowców: ResearchGate.net, Academia.edu, Google Scholar Citation. Systematycznie umieszczam w nich swoje publikacje w otwartym lub wolnym dostępie, poznaję badaczy z mojej dziedziny, nawiązuję kontakty, uczestniczę w dyskusjach. Jestem ekspertem Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (NAWA), współpracuję na rzecz umiędzynarodowienia uczelni i instytucji naukowych.

4.5. Działalność dydaktyczna, popularyzatorska i organizacyjna

Zdobyte doświadczenia wykorzystuję nie tylko w pracy naukowej, ale także dydaktycznej. Prowadziłam lub prowadzę zajęcia dla studentów na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych na kierunkach: Ekonomia społeczna, Administracja, Politologia, Stosunki międzynarodowe, Kulturoznawstwo i wiedza o mediach, Pedagogika specjalna, Filozofia, Zarządzanie oświatą i organizacjami pozarządowymi, Informatyka. W latach 2004-2018 przygotowałam i prowadziłam takie kursy, jak: *Ekonomia, Finanse publiczne, Międzynarodowe stosunki gospodarcze, Fundusze strukturalne Unii Europejskiej, Polityka regionalna i fundusze strukturalne UE, Fundusze UE, Polityka strukturalna UE, Finanse UE, Środki unijne na rzecz rehabilitacji osób z niepełnosprawnością, Fundusze UE dla kultury, Fundusze unijne i podstawy zarządzania projektem, Wprowadzenie do zarządzania projektami*. Ponadto, prowadzę zajęcia na studiach podyplomowych Administracja samorządowa (kursy: *Fundusze strukturalne UE, Fundusze strukturalne UE i programowanie rozwoju*) oraz na studiach doktoranckich Nauki o polityce (*Źródła finansowania badań naukowych*), a w latach 2014-2015 także na studiach doktoranckich na Wydziale Sztuki (*Fundraising - pozyskiwanie źródeł finansowania*). Przygotowałam i prowadzę zajęcia dla studentów programu Erasmus: *The European Union Funds, International economics, Public finance* (w przeszłości), *EU budget and funds, Central and Eastern European Economy* (obecnie).

Szczególnym rodzajem działalności dydaktycznej są seminaria dyplomowe, które prowadzę od 2011 roku dla kierunków: Administracja i (w przeszłości) Stosunki międzynarodowe. Efektem tej aktywności jest wypromowanie 62 prac dyplomowych (na poziomie licencjatu). Ponadto, pełniłam rolę recenzenta ponad 40 prac licencjackich i magisterskich. Obecnie współpracuję w charakterze promotora pomocniczego z doktorantką nauk o polityce na Wydziale Politologii Uniwersytetu Pedagogicznego.

Od wielu lat jestem bardzo zaangażowana w prace o charakterze organizacyjnym na rzecz – zarówno Instytutu Prawa, Administracji i Ekonomii (a wcześniej - Instytutu Politologii), jak i Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie. Wśród najważniejszych funkcji należy wskazać:

- członek zespołu doradczego przy Pełnomocniku Dziekana Wydziału Humanistycznego ds. Środków Unijnych (2010 – 2012),
- sekretarz (2005-2012) i członek (2013-2017) Komisji Rekrutacyjnych na studia,
- sekretarz Wydziałowej Komisji Wyborczej na okres kadencji 2005-2008,
- opiekun roku na kierunkach Stosunki międzynarodowe i Administracja (od 2004 roku),

- opiekun dydaktyczny studentów odbywających praktykę zawodową (2005 r.).

Ponadto, byłam członkiem zespołu przygotowującego program nowych studiów (uruchomionych w 2016 roku) na kierunku Ekonomia społeczna. Mając na uwadze rozwój tego kierunku, zainicjowałam w 2017 roku organizację konferencji poświęconej tematyce ekonomii społecznej, pełniłam funkcję przewodniczącej komitetu organizacyjnego. Obecnie konferencja jest już organizowana cyklicznie, co roku, jestem członkiem komitetu organizacyjnego. Ponadto, byłam jednym z inicjatorów i członkiem zespołu przygotowującego wniosek o dofinansowanie ze środków unijnych studiów dualnych na kierunku Ekonomia społeczna. Wniosek został oceniony pozytywnie przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju i uzyskał dofinansowanie. W roku akademickim 2018/2019 trwają prace nad modyfikacją programu kształcenia tak, by dostosować go do tej nowej formuły, a od 2019 r. studia dualne będą już realizowane. Pełnię funkcję eksperta programowego w tym projekcie.

Byłam także jednym z inicjatorów i uczestniczyłam w przygotowaniu dwóch innych projektów, które uzyskały dofinansowanie ze środków unijnych, obecnie jestem wykonawcą w tych projektach. W ramach jednego z nich (tzw. Uniwersytetu Młodego Odkrywcy) prowadzę zajęcia z uczniami szkół podstawowych na temat możliwości wsparcia młodych ludzi przy udziale funduszy UE, drugiego (Program Rozwoju Kompetencji Przedsiębiorczych pn.: „Przygotowanie do biznesu”) – warsztaty dla studentów: *Źródła finansowania biznesu*.

W ramach ww. projektów rozwijana jest współpraca z instytucjami działającymi w obszarze ekonomii społecznej, przedsiębiorstwami wdrażającymi ideę społecznej odpowiedzialności biznesu, szkołami. Współpracuję z otoczeniem społeczno-gospodarczym także świadcząc doradztwo w zakresie możliwości pozyskiwania funduszy unijnych i pomagając w przygotowaniu dokumentacji konkursowych (dla jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorstw, organizacji pozarządowych). W latach 2010-2014 współpracowałam, z Telewizją Polską S.A. w Warszawie, Oddział Terenowy w Krakowie, byłam ekspertem oraz świadczyłam konsultacje specjalistyczne (dot. funduszy UE) w cyklu programów pt.: „Twój fundusz – Twoja szansa” oraz „Aktywni 50+”, byłam także jurorem konkursów dot. wykorzystania funduszy unijnych (w tym także jako przewodniczącą jury). W 2011 r. przygotowałam i przeprowadziłam zajęcia dla młodzieży w ramach festiwalu filmów o własności prywatnej i przedsiębiorczości „Posiadam, Decyduję”, zorganizowanego w kinie Agrafka w Krakowie. Ponadto, w ramach tego samego festiwalu przygotowałam i moderowałam dyskusję „Na swoim”. Prowadziłam także warsztaty w ramach Światowego Tygodnia Przedsiębiorczości w 2018 r.

Ważnym przejawem mojej aktywności jest współpraca ze środowiskiem naukowym. Przygotowałam recenzje dla rocznika „Studia Politologica Ucraino-Polona”. Jestem zarejestrowana w bazie ekspertów NAWA (Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej), a w przeszłości byłam także w międzynarodowym panelu recenzentów SASPRO Mobility Programme Słowackiej Akademii Nauk.

Przywiązuję dużą wagę do ciągłego doksztalcania i rozwijania swoich umiejętności jako naukowca i nauczyciela akademickiego, m.in. uczestniczyłam w szkoleniach w ramach projektu „Rozwój potencjału dydaktycznego Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie” (2009 r.), warsztatach: „Dydaktyka, technika i przestrzeganie praw autorskich na Platformie Moodle” (2014 r.), warsztatach dotyczących baz oraz narzędzi bibliograficznych Thomson Reuters (2015 r.), ukończyłam kurs obsługi i analizy danych ilościowych IMAGO PRO Academic (2015 r.).

Zdobytą wiedzę i doświadczenie zamierzam dalej wykorzystywać prowadząc badania naukowe, w pracy dydaktycznej oraz współpracując z praktyką.

